

Sociální politika

Téma:

Dílčí disciplíny sociální politiky



FSS MU Brno, 2006

Struktura tématu

- 1. Politika zaměstnanosti a trhu práce**
- 2. Zdravotní politika**
- 3. Bytová politika**
- 4. Rodinná politika**
- 5. Vzdělávací politika**

Politika zaměstnanosti a trhu práce

Definice nezaměstnaného dle ILO

- 1. Bez placeného zaměstnání**
- 2. Motivace pracovat**
- 3. Schopnost pracovat**

Výpočet obecné míry nezaměstnanosti

$$u = U/L * 100$$

kde

u ... míra nezaměstnanosti

U ... počet nezaměstnaných

L ... počet pracovních sil, tzv. ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Způsoby měření míry nezaměstnanosti

VŠPS

- počet nezaměstnaných zjištěný na základě šetření
- počet pracovních sil = počet zaměstnaných zjištěný na základě šetření (placené zaměstnání, OSVČ, dočasně nemocní či na školení) + počet nezaměstnaných zjištěných na základě šetření

MPSV

- počet nezaměstnaných = počet tzv. dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání
- počet pracovních sil = počet zaměstnaných z VŠPS + počet pracujících cizinců podle evidence MPSV a MPO + počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání

Míra nezaměstnanosti podle různých metodik

VŠPS

- 7,8 % (4. čtvrtletí 2005)

MPSV

- nová metodika: 9,2 % (k 31.1. 2006)

MPSV

- stará metodika: sledovala se naposledy k 31.1. 2005 (10,7 %), ve stejném období k 31.1. 2005 byla míra nezaměstnanosti podle nové metodiky MPSV 9,8 %, a ke konci třetího čtvrtletí 2004 podle VŠPS 8,2 %.

Specifická míra nezaměstnanosti absolventů

počet nezaměstnaných absolventů

x 100

**počet všech absolventů na pracovním trhu
(zaměstnaných i nezaměstnaných)**

Typy nezaměstnanosti

- 1. Frikční nezaměstnanost**
- 2. Strukturální nezaměstnanost**
- 3. Cyklická nezaměstnanost**

Trh práce a jeho specifika

- **Předmětem směny na trhu je práce vázaná na konkrétního nositele**
- **Trh práce podléhá procesům segmentace**
- **Čistý tržní mechanismus na pracovním trhu je narušen existencí kolektivního vyjednávání**
- **Trh práce je také výrazně ovlivňován ze strany státu**

Cíle politiky zaměstnanosti a politiky TP

- makroekonomická/hospodářská politika = politika zaměstnanosti
- mikroekonomická politika = politika pracovního trhu

Základní cíle politiky TP

- snížit úroveň nezaměstnanosti ke zvýšení pružnosti pracovního trhu
 - redistribuovat nezaměstnanost mezi skupinami obyvatel – přerozdělit šance na PT ve prospěch těch, kteří na ně špatně dosáhnou
 - zajistit sociální reprodukci pracovní síly
 - zvyšovat kvalitu lidského kapitálu pracovní síly a zkvalitňovat vztah pracovní síly s pracovním trhem
- = aktivní politika trhu práce (vs. pasivní politika trhu práce)

Modely politiky TP - Základní režimy nezaměstnanosti (pracovních trhů)

dle Gallie a Paugam

- 1. Liberální režim**
- 2. Univerzalistický režim**
- 3. Korporativní - konzervativní režim**

Pasivní politika TP - Formy podpory příjmu v nezaměstnanosti

- 1. systém pojištění
v nezaměstnanosti**
(unemployment insurance)
- 2. systém státní pomoci
v nezaměstnanosti**
(unemployment assistance)

Základní prvky nastavení systémů kompenzace příjmů v nezaměstnanosti a jejich podoba v ČR

	Parametr	Charakteristika	Podoba v ČR
Podmínky vedoucí k získání a udržení nároku na dávku v nezaměstnanosti	Účast na pojištění (rozhodné období)	Přiznání dávky je podmíněno určitou dobou dřívějšího zaměstnání (jde tedy o dobu, po kterou musí být uchazeč zaměstnán před ztrátou zaměstnání)	12 měsíců v posledních 3 letech (to platí od 1.10.2004 podle nového Zákona o zaměstnanosti i u absolventů škol) a 6 měsíců od předchozí nezaměstnanosti
	Podmínky vzniku nároku	Nezaviněnost ztráty zaměstnání	Zvažuje se, zda uchazeč nedostal výpověď ze zaměstnání či s ním nebyl zrušen pracovní poměr pro porušení pracovní kázně, nebo zda nešlo o opakované rozvázání pracovního poměru z vlastního rozhodnutí uchazeče v posledních 3 měsících před registrací na ÚP
	Podmínky udržení nároku	Spolupráce s úřadem práce, přijetí vhodného zaměstnání (event. programu APZ)	Je nutná pravidelná spolupráce s pracovníky ÚP, uchazeč musí přijmout vhodné pracovní místo (přihlíží se ale ke zdravotnímu stavu, péči o děti a rodinným poměrům, případně ke kvalifikaci uchazeče)
	Ztráta nároku	Zda dochází k dočasné nebo trvalé ztrátě nároku na získání dávky v případě odmítnutí zaměstnání (event. programu APZ) nebo při porušení spolupráce s ÚP (buď jednorázovému nebo opakovanému)	Při odmítnutí zaměstnání (programu APZ) nebo při porušení spolupráce s ÚP může být uchazeč vyloučen na 3 měsíce z evidence nezaměstnaných (ztrácí nárok na podporu v nezaměstnanosti)
	Zajištění po vypršení nároku	Pomoc v nezaměstnanosti, státní sociální pomoc	Po vypršení nároku přechází uchazeč na tzv. sociální pomoc, kde jsou mu vypláceny dávky do výše životního minima (testování majetku)

Základní prvky nastavení systémů kompenzace příjmů v nezaměstnanosti a jejich podoba v ČR

	Parametr	Charakteristika	Podoba v ČR
Vlastní podmínky poskytování dávky v nezaměstnanosti	Čekací období	Období před první výplatou dávky v nezaměstnanosti (v tomto období se čeká, zda si uchazeč nenajde zaměstnání sám)	7 dní
	Výše dávky	Výše dávky v relaci k předchozí mzdě uchazeče (tzv. poměr náhrady), určení minimální a maximální výše dávky	Běžně: 50 % průměrné čisté mzdy (1.-3. měsíc) 45 % průměrné čisté mzdy (4.-6. měsíc) 60 % průměrné čisté mzdy (po dobu rekvalifikace) Maximum – 2,5 násobek ŽM Minimum – není dána hranice
	Doba trvání nároku	Doba výplaty dávky v nezaměstnanosti	Běžně: 6 měsíců Osoby 50-55 let (s minimální dobou účasti na pojištění 25 let): 9 měsíců Osoby nad 55 let (s minimální dobou účasti na pojištění 30 let): 12 měsíců

Aktivní politika TP - Nástroje politiky TP (dle OECD)

- 1. Veřejné služby zaměstnanosti**
- 2. Opatření pro handicapované**
- 3. Opatření pro mládež**
- 4. Podpora tvorby nových pracovních míst**
 - tvorba nových pracovních míst ve veřejném sektoru
 - regulérní zaměstnání v soukromém sektoru
 - sebezaměstnávání
- 5. Výcvik a vzdělávání**

Zdravotní politika

Definice Zdraví dle WHO

Stav úplné fyzické, psychické a sociální pohody
(wellbeing)

Zdraví jako součást konceptu lidského kapitálu

Zdraví jako základní prvek kvality života

Předpoklady dobrého zdraví (determinanty ovlivňující zdraví)

1. **Genetické faktory**
2. **Životní prostředí**
3. **Životní úroveň a životní styl**
4. **System zdravotní péče**

Cíle zdravotní politiky (kritéria posuzování zdravotní politiky)

1. **Rovnost v přístupu ke zdraví**
2. **Efektivnost systému zdravotnictví**
3. **Kvalita poskytovaných služeb**

Způsoby financování praktických lékařů – vazba na plnění základních cílů zdravotní politiky

- **Platba za výkon (fee-for-service)**

K + D + E –

- **Platba za osobu (capitation fee)**

K – (+) D – E +

Důvody veřejné zdravotní péče – tržní selhání v oblasti zdrav. Péče

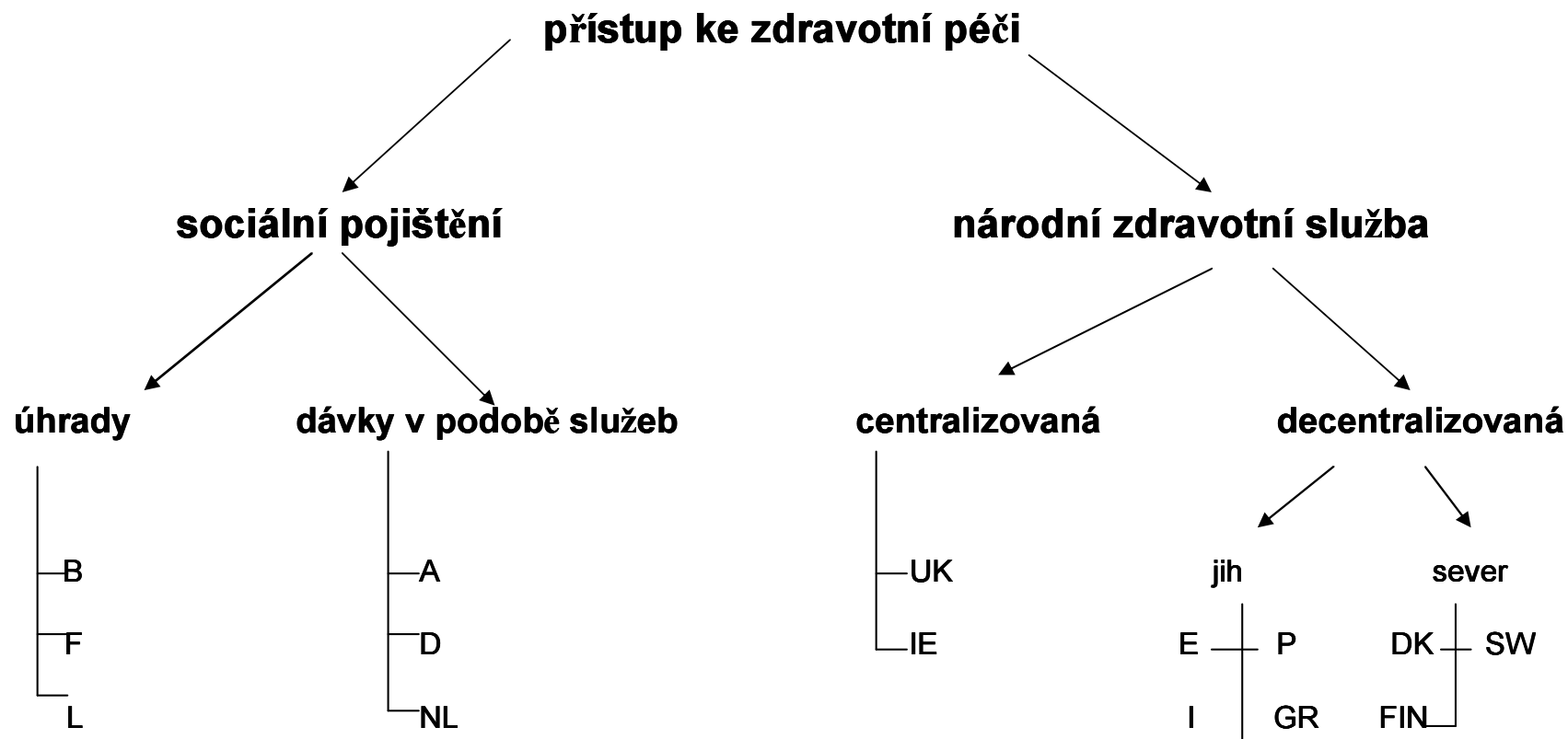
(Krebs, V. a kol. Sociální politika. Praha: Aspi, kap. 15, s. 251-254)

- Nedokonalá konkurence na trhu zdravotnických služeb
- Informační nerovnováha mezi poskytovatelem a příjemcem zdravotní služby
- Existence faktoru nejistoty na trhu zdrav. služeb
- Zdravotnické služby = smíšené kolektivní statky
- Existence externalit
- Zdravotnické služby = statky pod ochranou státu

Modely financování zdravotní péče ve světě

- **Financování z daní v rámci systému veřejných rozpočtů (Velká Británie)**
- **Povinné zdravotní pojištění (Německo)**
- **Soukromé zdravotní pojištění (USA)**

Typologie veřejných systémů zdravotní péče v Evropě



Situace ve zdravotnictví vyspělých zemí a sociálně ekonomické přístupy

- Náklady na zdravotnictví rostou rychleji než HDP
- Mění se demografická struktura populace
- Existují nerovnoměrnosti ve spotřebě zdravotní péče
- Podíl ekonomicky aktivních osob na celkovém počtu obyvatel klesá
- Zvyšuje se poptávka po netradičních formách lékařské péče
- Zvyšuje se nabídka nových léků a forem léčení
- Pokračuje nákladný proces obnovy a modernizace zdravotnické infrastruktury

Mechanismy kontroly expanze nákladů na zdravotní péči

1. Regulace na straně poptávky (pacientů)

Poplatky za služby

Spolupojištění

Spoluúčast (franchising, podílnictví)

Mechanismy kontroly expanze nákladů na zdravotní péči

2. Regulace na straně nabídky (lékařů a zdravotnických zařízení)

Omezování nabízených služeb formou financování dle diagnózy

Role praktických lékařů jako „filtrů“ zdravotní péče (gatekeeping)

Mechanismy kontroly expanze nákladů na zdravotní péči

3. Role pojišťoven při omezování nákladů

Limity objemu poskytované péče

Omezení smluvní povinnosti

Financování zdravotní péče v ČR

- Odvody pojistného na sociální a zdravotní pojištění v ČR (2006)

	zaměstnanec	zaměstnavatel	celkem
Sociální pojištění			
nemoc	1,1 %	3,3 %	4,4 %
důchod	6,5 %	21,5 %	28,0 %
zaměstnanost	0,4 %	1,2 %	1,6 %
Zdravotní pojištění			
ZP	4,5 %	9,0 %	13,5 %

Bytová politika

Bydlení je akcentováno ve třech oblastech:

- **Sociální akcent bydlení (prostorová dimenze sociální exkluze)**
- **Politický akcent bydlení (teorie středního voliče)**
- **Ekonomický akcent bydlení (multiplikační efekt bydlení)**

Specifika trhu s byty

- **Dlouhodobá spotřeba**
- **Vysoké pořizovací náklady, rostoucí náklady na bydlení v čase**
- **Setrvačnost, neměnnost způsobu bydlení v čase**
- **Nízká pružnost nabídky bydlení**
- **Segmentace trhu s byty**

Modely bytové politiky

- 1. Liberální model**
- 2. Korporativní model (model bytového družstevnictví)**
- 3. Univerzalistický model (krajní varianta = státně dirigistický model)**

Sociální bydlení

- **Specifický sektor nájemního bydlení, kterým se stát snaží zajistit všeobecnou rovnováhu na trhu s nájemním bydlení a umožnit potřebným skupinám důstojné a vyhovující bydlení**
- **V ČR není sektor sociálního bydlení dostatečně legislativně ukotven a rozvinut**
- **Nejde o nad- ale ani sub-standard**

Sociální bydlení – výhody jeho výstavby

- Volný trh vede k monopolu – monopolní postavení vede k tlakům na zvyšování nájemného a záměrnému snižování nabídky bytů, cílem je zisk monopolního poskytovatele (pro sociálně slabé musí bytovou otázku řešit stát)
- Stát má informace o potřebnosti sociálně slabých a má také možnost hromadnější výstavbu sociálních bytů zajistit s nižšími náklady (daruje pozemek)
- Nabídka bytů je nepružná, její vyrovnání s poptávkou je v krátkém časovém horizontu nemožné, přizpůsobuje se spíše cena (soukromí investoři mají tendenci realizovat tzv. „zisk z nedostatku bytů“, stát takovou tendenci nemá)
- Soukromý kapitál investuje do kvalitnějších bytů pro vyšší příjmové skupiny, nižší sociální vrstvy tak opět musí zaopatřit stát.

Sociální bydlení – nevýhody jeho výstavby

- Alokace bytů je neefektivní – stát nemůže mít dostatek kvalitních informací k tomu, aby efektivně rozmisťoval byty podle potřeb příjemců
- Produkce bytů je neefektivní – náklady na výstavbu sociálních bytů jsou v důsledku chybějící konkurence vyšší než v případě působení volného trhu
- Nižší netržní nájemné = nižší sociální mobilita (lidé mají tendenci zůstat v sociálních bytech i poté, co je už nepotřebují – mladé rodiny jsou nuceny žít v nevyhovujících malých bytech, zatímco domácnosti důchodců bydlí v rozsáhlých bytech i poté, co jejich děti domácnost opustily)
- Nebezpečí zneužití pro politické účely – hrozí riziko, že sociální byty mohou být státními úředníky rozdávány mezi „důležité voliče“, nikoliv sociálně potřebné
- Vytěsňování soukromých investic veřejnými – stát investuje tam, kam by jinak investovali soukromníci, což vede k inflačním tlakům a následně k „mrhání“ penězi daňových poplatníků.

Příspěvek na bydlení

- Dávka, kterou se stát snaží zvýšit příjmy vybraných cílových sociálních skupin a tím jim pomoci dosáhnout na možnosti přiměřeného bydlení
- Postupně vytlačuje „sociální bydlení“

Příspěvek na bydlení – výhody jeho poskytování

- Efektivnější a operativnější
- Stimuluje poptávku, tím i nabídku, tj. větší investice (zejména soukromé) na provoz a údržbu bytového fondu
- Adresný, cílený – je vyšší pravděpodobnost, že jej budou využívat sociálně potřební
- Stimuluje k vyhledání bydlení přiměřeného možnostem příjemců
- Přenosný, nenarušuje sociální mobilitu, posiluje mobilitu na pracovním trhu
- Flexibilní – umožňuje rychle reagovat na měnící se finanční a majetkovou situaci domácností

Příspěvek na bydlení – nevýhody jeho poskytování

- Stimulace poptávky prostřednictvím tohoto příspěvku vede jednoznačně k růstu cen stávajícího bydlení
- Jeho zavedení a administrace vyvolává vysoké administrativní náklady
- Může mít protistimulační efekt – zvýšení příjmů domácností byť jen o jednu korunu může vést ke snížení příspěvku nebo k jeho odejmutí (past chudoby)

Ostatní nástroje bytové politiky

1. Daňové úlevy

2. Podpora stavebního spoření

3. Podpora hypotéčních úvěrů

Rodinná politika

Charakteristiky rodiny

- Pouta manželství, krve, adopce
- Žijí pohromadě, vytvářejí domácnost
- Navzájem interagují a komunikují
- Společná kultura

Rodina a její funkce

1. Reprodukční

(reprodukce a regulace sexuálního chování)

2. Socializační

(péče, výcvik, ochrana mladých členů, socializace, prostředky k upevnění statusu individuálních členů)

3. Psychologická

(náklonnost, láska, emocionální podpora, zotavení, relaxace)

4. Ekonomická

(tvorba a distribuce rodinných statků a služeb)

Trendy v rodinném soužití

Demografické trendy

- **Sňatečnost**
- **Rozvodovost**
- **Věk prvorodiček**
- **Děti narozené mimo manželství**
- **Porodnost**

Trendy v rodinném soužití

Sociologická vysvětlení nízkých měr porodnosti

- Teorie relativního příjmu R. Easterlineho – Životní úroveň, jíž jedinec zažívá v době svého dětství, je základem, s nímž poměruje své šance jako dospělý. Pokud cítí, že bude obtížné dosáhnout alespoň takové životní úrovně, na níž byl zvyklý v dětství, povede ho tato obava k odkládání sňatku a rodičovství.
- Mikroekonomická teorie fertility G. Beckera – Děti jsou spotřební zboží, které stojí rodiče čas a peníze. Každý pár se snaží nalézt tzv. užitečnou funkci, která vyjadřuje vztah mezi přáním mít děti a mít jiné zboží nebo vykonávat jiné aktivity, které s dětmi soupeří z hlediska času a peněz. Přání mít určitý počet dětí není jen rozhodováním o kvantitě, ale především kvalitě. Vzhledem k tomu, že příslušnost k sociální vrstvě určuje i životní styl a priority individuí, pak v nižších sociálních vrstvách obyvatelstva, kde očekávání spojená s dětmi jsou relativně nízká, budou i náklady na jejich výchovu nízké. Ve vyšších vrstvách jsou naopak tato očekávání vyšší a s nimi i vynaložené náklady, přičemž rodiče z těchto vrstev jsou navíc vystaveni většímu množství nákupů rozmanitého zboží a jsou více zapojeni do aktivit, jež konzumují čas. Pro dosažení co nejvyšší požadované „kvality dětí“ jsou pak právě tyto rodiče nuceni snižovat jejich počet.

Trendy v rodinném soužití

Sociálně ekonomické trendy ve vývoji rodiny a rodinného soužití

- Oddělení profesního a osobního života (vykonávání práce mimo domov)
- Pokles významu zabezpečovací/ekonomické funkce rodiny, rodina se stává konzumentem spíše než tvůrcem ekonomických statků (vše si nyní kupujeme)
- Přesun sociálních a výchovných funkcí z rodiny na jiné sociální instituce
- Alternativní formy partnerského soužití a výchovy dětí (včetně změn partnerských rolí v rodině)
- Odklon od vícegeneračního soužití, posun k individualizaci

Rodinná politika

- **Explicitní** – samostatně proklamovaná vládou, ústřední rodinně odpovídající orgán, specifická opatření podporující celou škálu rodinných funkcí (rodinná politika jako samostatná oblast sociálního státu)
- **Implicitní** – veškerá sociálně politická opatření, která prospívají rodině, klade důraz na všechny dílčí disciplíny sociální politiky, které vše činí ve prospěch rodiny (rodinná politika jako jedna z dimenzí sociálního státu)

Modely rodinné politiky v Evropě

(konkrétně viz následující tabulka)

- Model dvoupříjmové rodiny, resp. model, kdy rodina a zaměstnanost stojí preferenčně vedle sebe podporovány veřejnou politikou na principu dosažení rovnosti (Švédsko)
- Model všeobecné podpory rodiny, resp. model, kdy rodina a zaměstnanost stojí preferenčně za sebou podporovány státem ve snaze udržet rodinnou jednotku (Německo)
- Model orientovaný na trh, resp. model, kdy rodina a zaměstnanost stojí preferenčně za sebou s minimální podporou státu (Velká Británie)

Modely rodinné politiky v Evropě

Typ WS	Preferovaný typ rodiny	Důraz na funkce rodiny	Cíl rodinné politiky	Typické nástroje rodinné politiky	Důsledky politiky
Liberální (tržní model)	Stabilita rodiny je nevýznamná, prioritu má individuální volba a nezávislost	Svoboda jednotlivce (pro účast na trhu, neomezující rodina)	Rovnost příležitostí v přístupu k trhu (odstranit bariéry formální diskriminace)	Protidiskriminační legislativa, flexibilita trhu práce ve prospěch účasti žen (nízké mzdy, nestandardní formy zaměstnávání)	Nestabilita rodiny, vysoká míra chudoby rodin s dětmi, zejména neúplných rodin

Modely rodinné politiky v Evropě

Typ WS	Preferovaný typ rodiny	Důraz na funkce rodiny	Cíl rodinné politiky	Typické nástroje rodinné politiky	Důsledky politiky
Korporativní (model všeobecné podpory rodiny)	Stabilní manželství, tradiční role (živitel a pečovatelka)	Solidarita, redistribuce v rodině, subsidiarita, výchova spojená se sociální kontrolou	Stabilní instituce manželství	Dominují transfery, většinou z pojištění, vázány na živitele rodiny, daňové úlevy pro živitele, pracovní místa pro živitele, snadný odchod žen z pracovního trhu	Nízká fertilita a současně nízká participace žen na trhu práce

Modely rodinné politiky v Evropě

Typ WS	Preferovaný typ rodiny	Důraz na funkce rodiny	Cíl rodinné politiky	Typické nástroje rodinné politiky	Důsledky politiky
Sociálně-demokratický (model dvou-příjmové rodiny)	Výchova dětí a investice do dětí, plná účast žen na trhu práce, individuální volba a nezávislost členů rodiny na rodině jako instituci	Výchovná funkce, individuální volba, podpora kvality života jednotlivých členů rodiny	Rozvoj lidského kapitálu, plná zaměstnanost a nezávislost na rodině	Veřejně dostupné služby, zejména služby pro zaměstnané ženy a služby péče o děti, dávky směřované k rodinám s dětmi i k jednotlivým členům rodiny, podpora zaměstnání žen (flexibilní pracovní úvazky)	Vysoká fertilita i participace žen na pracovním trhu, instituce manželství není příliš stabilní, existuje ale vysoký podíl stabilních nesezdaných soužití, výchova dětí se ve velké míře odehrává mimo rodinu

Nástroje rodinné politiky a jejich podoba v ČR

1. Dávková schémata

- Sociální pojištění (peněžitá pomoc v mateřství – 28 týdnů, odvozena od předchozího příjmu, pro matku)
- Státní sociální podpora (rodičovský příspěvek – do 4 let věku dítěte, pro oba rodiče, odvozen od ŽM, ostatní příspěvky pro rodiny s dětmi)
- Sociální pomoc (dávky sociální péče)

2. Legislativní opatření

- Sociální práva (Listina základních práv a svobod)
- Pracovně právní ochrana žen a mladistvých (Zákoník práce – úprava pracovních podmínek žen a mladistvých)

3. Služby

- Zařízení péče o děti v předškolním věku (jesle, mateřské školy)
- Zařízení péče o starší a nemocné členy rodiny

4. Opatření dalších dílčích politiky

- Daňové úlevy pro rodiny s dětmi
- Bytová, vzdělávací, zdravotní politika

Vzdělávací politika

Vzdělávání a jeho význam v současné znalostní společnosti

(viz. Krebs, V. a kol. Sociální politika, Praha: Aspi. Kap. 18)

- **Vzdělávání**
- **Výchova**
- **Vzdělání**
- **Znalostní společnost**

Funkce vzdělání

(viz. Krebs, V. a kol. Sociální politika. Praha: Aspi. Kap. 18

- 1. Fce preventivní**
- 2. Fce nápravná**
- 3. Fce socializační (sociálně kulturní)
– vzdělání jako stratifikační kanál,
fce integrační**
- 4. Fce kvalifikační (profesionalizační,
ekonomická) – klíčové
kompetence**

Vazba mezi vzděláním a účastí na pracovním trhu

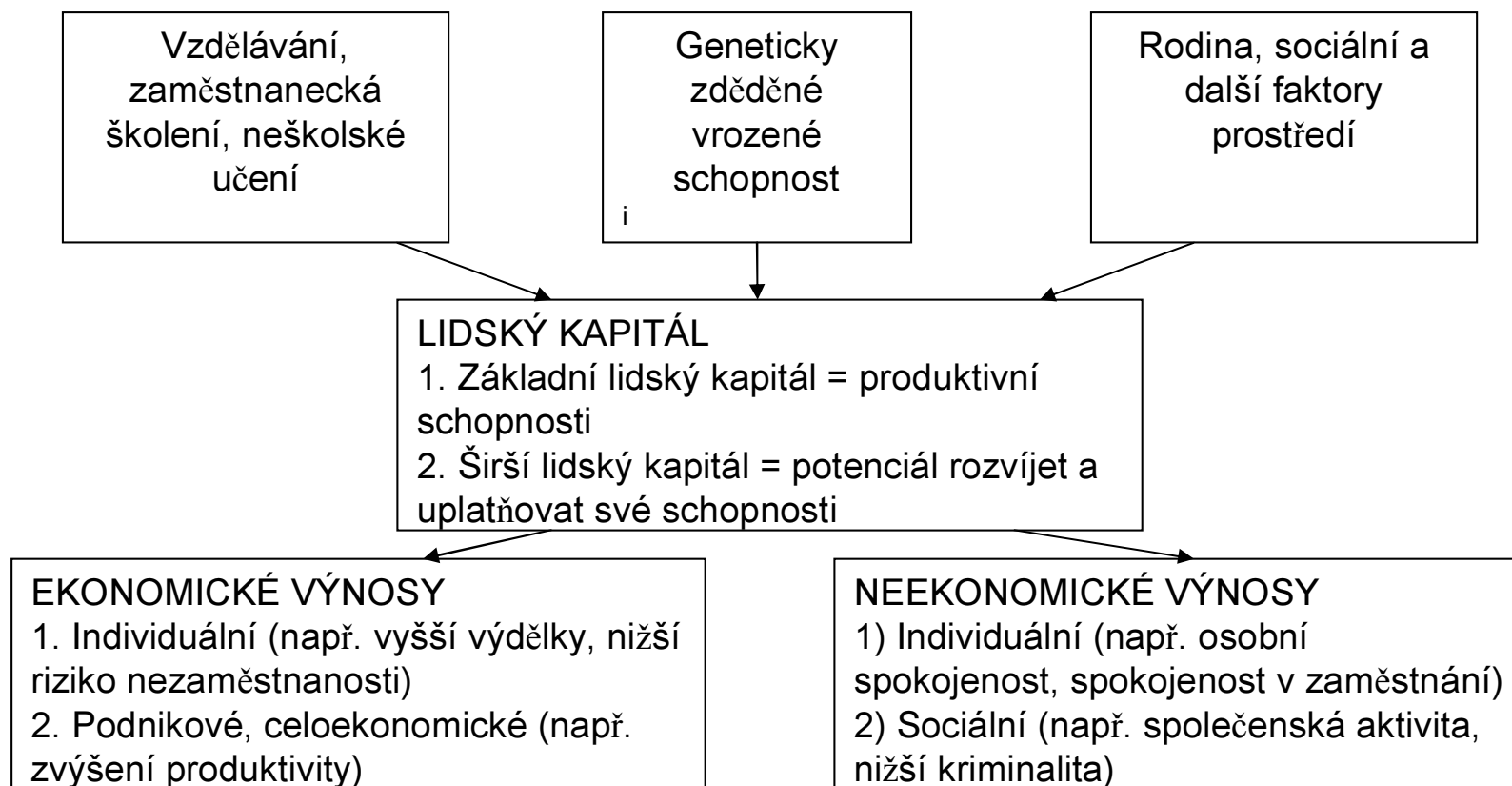
- **Teorie lidského kapitálu (Becker, 1967)** – Lidé ve škole a později v zaměstnání získávají svůj lidský kapitál (znalosti, dovednosti, zkušenosti), který jim umožňuje lépe a efektivněji vykonávat danou profesi. Vzdělání tak může být hodnotou samo o sobě, současně ale může být i signálem pro ostatní aktéry na trhu práce o úrovni kvalifikace uchazeče a jeho motivace k dalšímu vzdělávání a osobnímu rozvoji. Podle této teorie tedy mají lidé s vyšším vzděláním zpravidla vyšší příjmy proto, že trh práce oceňuje jejich vyšší produktivitu. Tato teorie je založena na předpokladu racionálního chování všech jedinců – ti mají možnost investovat čas, úsilí a peníze do svého vzdělání a odborné přípravy a následně pak zlepšují svoji pozici na pracovním trhu a ve společnosti (zhodnocují investovaný čas a peníze zvýšením celoživotního příjmu, lepšími pracovními podmínkami, možnostmi pracovního postupu, vyšší pozicí na sociálním žebříčku ad.).

Vazba mezi vzděláním a účastí na pracovním trhu

- **Teorie sociální reprodukce (koncept kulturního kapitálu – Bourdieu, 1997)** – Zastánci teorií sociální reprodukce ukazují, že ne vždy může člověk fungovat pouze pod vlivem vysoké racionality. Samotný vzdělávací systém má tendenci některé (hlavně sociálně a kulturně podmíněné) nerovnosti reprodukovat. Například je prokázáno, že děti rodičů s nižším vzděláním opět dosahují pouze nízké vzdělání a naopak. Lidé tak sice mají možnosti volby, ty jsou ale společností značně strukturovány a omezovány. Příkladem je koncept kulturního kapitálu, podle něhož mají děti z vyšších sociálních tříd více tzv. kulturního kapitálu, tj. užívají „správný“ jazyk, znají umění a mají více znalostí o dominantní kultuře. Škola pak často znevýhodňuje ty, kteří mají nízký objem kulturního kapitálu a naopak zvýhodňuje děti s velkým objemem kulturního kapitálu (děti, které jsou obeznámené s danou kulturou a umí v ní tzv. chodit).
- **Obě teorie nutno chápat jako komplementární, nikoliv navzájem se vylučující.**

Vazba mezi vzděláním a účastí na pracovním trhu

Lidský kapitál, jeho zdroje, formy a výnosy v širším pojetí OECD



Vzdělávací politika

= principy, priority a metody rozhodování vztahující se ke vzdělávání. Toto rozhodování zahrnuje:

- **Tvorbu strategických záměrů rozvoje vzdělávání**
- **Legislativní rámec činnosti všech subjektů**
- **Způsob financování**
- **Vymezování vzdělávacích cílů a obsahů**
- **Stimulování a ovlivňování činnosti vzdělávacích subjektů**
- **Způsob jejich kontroly**

Úrovně vzdělávací politiky

- **Globální (mezinárodní) úroveň** (OECD, UNESCO) – analýza konkrétních vzdělávacích soustav, jejich mezinárodní komparace, vytváření speciálních rozvojových projektů pro konkrétní země.
- **Nadnárodní úroveň** – EU nemá právo zasahovat do národních vzdělávacích politik členských zemí, nicméně je stále více ovlivňuje: tvorba společných strategických dokumentů (Bílá kniha), tvorba směrnic a institucí týkajících se vzájemného uznávání dosažené úrovně vzdělání, tvorba a realizace programů k podpoře mobility a studentských výměn (Socrates, Leonardo), vytvoření informační sítě (Eurydice).
- **Úroveň národních států** - klíčová úroveň, ministerstvo – vytváří koncepce a strategie rozvoje vzdělávacích soustav, rozhoduje o způsobu jejich financování, vytváří legislativní rámec.
- **Regionální a lokální úroveň** – subsidiarita a decentralizace, snaha převádět více zodpovědnosti za realizaci vzdělávací politiky na nižší samosprávné celky.
- **Úroveň jednotlivých škol** – autonomie v tvorbě kurikula, zejména u VŠ.

Principy vzdělávací politiky

(viz. Krebs, V. a kol. Sociální politika. Praha: Aspi. Kap. 18, s. 314-319)

- **Princip celoživotního vzdělávání**
(koncept celoživotního učení, další vzdělávání dospělých)
- **Princip rovných šancí v přístupu ke vzdělání** *(rovnost příležitostí X rovnost výsledků ve vzdělávání)*
- **Princip individualizace a diferenciací ve vzdělávání**
- **Princip internacionalizace ve vzdělávání**

Vzdělávací politika v ČR a její aktuální problémy

Čerpáno z:

- **Krebs, V. a kol. Sociální politika. ASPI. 2002. Kapitola 18: Vzdělávací politika, s. 310-328.**
- **Potůček, M. a kol. Veřejná politika. SLON. 2005. Kapitola 11: Vzdělávací politika, s. 277-309.**